

أعوذُ باللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا وَنَبِينَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَاللَّعْنَةُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

الهی ربیتنی فی نعمک و إحسانک صغیرا و نوهت باسمی کبیرا فیا من ربانی فی الدنیا یا احسانه و تفضله و نعمه و اشار لی فی الآخری الی عفوہ و کرمه معرفتی یا مولای دلیل علیک و حبی لک شفیع الیک.

عبارت فیا من ربانی فی الدنیا یا احسانه و تفضله و نعمه را دو جور می شود قرائت کرد، فیا من ربانی، هم می توانیم بگوییم که این عبارت در محل مفعول برای ادعو یا اخص یا اعنی، مُقَدَّر است معنای عبارت این طور می شود فادعوک یا من ربانی فی الدنیا یا احسانه و تفضله پس من تو را می خوانم، حالا که مسئله این طور هست حالا که تو مرا تربیت کردی در نعم خودت و در احسان خودت و در بزرگی مرا در میان مردم ممدوح گردانیدی حالا که این طور است پس من تو را می خوانم و التجاء به تو می آورم ای کسی که این طور هستی.

و هم می توانیم بگوییم که، فیا من ربانی فی الدنیا، این ندای در حکم علت برای جمله بعد است، این منادی حکم علت را دارد و زمینه ساز برای جمله ی بعد است و از باب تعلیق حکم به وصف که مشعر به علیت است این جا جنبه تعلیل برای جمله بعد را پیدا کرده است که همان عبارت است از، معرفتی یا مولای، ای کسی که مرا تربیت کردی در دنیا و در آخرت اشاره و هدایت به عفو خود کردی بدین جهت معرفتی دلیلی علیک، معرفت من دلیل من است بر تو، شناخت من همین است.

عرض شد دیشب [که] خدای متعال همه را تربیت کرده است بر همان نسق و به طوری که مورد خواست هر کسی است. تربیت او به دست خدا است و او رشد می‌دهد و او زمینه برای هدایت انسان را فراهم می‌کند و دیشب عرض شد واقعا اگر ما خودمان را جای سایر افراد قرار بدهیم آن افرادی که دنیا آنها را فراگرفته جاذبه‌های دنیا آنها را گول زده و از نعمت قرب به خدا آنها را محروم کرده، واقعا ما خودمان را جای آنها قرار بدهیم، همین الان، همین الان یک مقایسه‌ای بین خودمان و بین سایر افراد بکنیم آیا الان که ما در اینجا نشستیم از رسیدن به آن جاذبه‌ها و التذاذات نفوس دیگران عاجزیم؟ دست ما را بستند؟ نه! کسی دست ما را نبسته آیا کسی ما را در این جا حبس کرده؟ آیا کسی فکر ما را و نفس

ما را در تحت قوای غیرعادی و تسخیر ارادی خودش درآورده؟ نه! بنده که یک همچنین کاری نکردم کسی دیگر این جا کرده نمی دانم، ما که نکردیم یعنی بلد هم نیستیم از این کارها، نه بلدیم نه کردیم. کسی کسی را این جا حبس نکرده و به زور کسی را این جا نیاورده هر کدام از شما الان به زور آمدید در اینجا بلند شوید، بنده ببینیم که چه کسی اینجا به زور آمده؟ و برای کسی نامه‌ی دعوت فرستاده نشده، برای کی فرستاده شده بلند شود بایستد؟ برای همه فرستاده شده منتهی نه این دعوت ظاهری! اگر فرستاده نمی شد من و شما نمی آمدیم این جا. همین دعوت ظاهر را کار داریم دیگر و تشویق هم نشده.

شما ببینید الان در این دنیا در همین حول و حوش خودمان، یک مجلسی بخواهند یک جایی ترتیب بدهند از دو هفته قبل اعلام می کنند در روزنامه‌ها اعلان می کنند در رادیو اعلان می کنند ایها الناس در فلان جا مجلس است ایها الناس در فلان جا مثلا فرض کنید که میتینگ است ایها الناس در فلان جا فلان است حاضر بشوید حکم است تکلیف است خدا است پیغمبر است در آنجا جلسه است در آن جا این است در آن جا فلان کس حرف می زند روز بعد روز بعد هی اعلان هی تبلیغات هی پشت سر هم فلان یک انتخابی بخواهد بشود یک چیزی بخواهد بشود یک ماه قبل همین طور همه جا اعلام بشود. اما کسی تا به حال گفته بیاید این جا؟ تبلیغی شده؟ اعلانی شده؟ در روزنامه‌ها پخش شده؟ اطلاعیه آن را کجا دیدید؟ اطلاعیه‌اش را جایی دیدید؟ یک مقایسه‌ای ما بین خودمان و بین افراد دیگر بکنیم.

به قول مرحوم آقا رضوان الله علیه که به یک شخصی می فرمودند، یک فردی یک نوع دستوری به او داده بودند آن شخص انجام نداده بود و مرحوم آقا یک برنامه‌ای برای او اجرا کردند. بنده نشسته بودم در آن مجلس دیدم ایشان دارند به او این حرف‌ها را می زنند، آقای فلان ما ادعا نکرده‌ایم که از همه بالاتریم و ادعا نکردیم که فقط ما بر حق هستیم یک همچین ادعایی را ما نکردیم و ادعا نکردیم کس دیگری وجود ندارد این ادعا را هم ما نکردیم، ممکن است خیلی افراد باشند در این دنیا بهتر از ما، بالاتر از ما و مدرکاتشان عالی تر و راقی تر و قوی تر و صحیح تر از ما، اما یک مسئله و آن مسئله این است که ما نسبت به مطالبی که مطرح می کنیم ایمان داریم و تا ایمان داریم باید بر اساس ایمان متعهد باشیم و ملتزم و مکلف. بله یک وقتی ممکن است این ایمان به شک تبدیل بشود و این یقین جای خود را به چیز دیگری [بدهد] خب آن موقع حکم خودش را دارد. ما خیلی داریم، چه بسا ممکن است انسان در قطع خودش، دچار اشتباه بشود بعدا متوجه بشود اشتباه بوده خب عوض می شود

رأیش، عوض می شود برمی گردد، انسان که نباید .....، مرغ که یک پا ندارد مرغ اتفاقاً دوتا پا دارد.

نقل می کنند می گویند مرحوم آخوند ملاعلی همدانی خدا رحمت کند مرد بزرگی بود عالمی بود و مرد تقریباً می شود گفت بی هوایی بود آدم خوبی بود خدا رحمت کند شاگرد مرحوم آقا شیخ عبدالکریم حائری بود یک روز در درس به مرحوم آقا شیخ اعتراض می کند، اشکال می کند، ایشان جواب می دهند، اعتراض می کند تا این که درس تمام می شود و هیچ کدام به مسئله ای نمی رسند نه این او را قانع می کند نه او این را. مرحوم آقا شیخ عبدالکریم شب می رود دوباره یک مروری بر درس می کند می بیند حق با آخوند ملاعلی است حق با ایشان است. این [مرحوم آخوند ملاعلی هم] می رود شب مرور به درس می کند می بیند حق با شیخ عبدالکریم است، هر دوی اینها در مطالعه ی مجدد به خلاف نظرشان می رسند. صبح می آیند درس، آقا شیخ عبدالکریم شروع می کند درس را بر مبنای اشکال شاگرد تقریر کردن، که بله مطلب ایشان درست است مسئله این است. این می آید روی مطلب حاج شیخ عبدالکریم پافشاری می کند نخیر! حرف دیروز شما درست است. اگر راست می گویی سر حرفت بایست اگر مردی ..... می گوید مردم و نمی ایستم! دلیلی نیست وقتی که انسان اشتباه می کند روی اشتباهش بایستد، مردانگی نیست. مردانگی و غیرت به آن می گویند که وقتی انسان فهمید اشتباه می کند بگوید آقا ما اشتباه کردیم و خیلی از مشکلات ما مربوط به همین مسئله می شود.

اگر ما وقتی اشتباه می کنیم آقا صریح و صاف بگوییم آقا در این قضیه نظر ما برگشت چه قدر از مشکلات حل می شود؟ چه قدر از گرفتاری ها .....؟ اما وقتی قضیه ی نفس می آید جلو، شروع می کند هی توجیه، شروع می کند تاویل کردن، بابا ول کن، بگذر، قضیه را راحت کن دیگر، این قبول نمی کند..

مرحوم آقا می فرمودند ما نسبت به مطالبی که می گوئیم یقین داریم ولی ممکن است در یک روز اشتباه این مسئله برای ما روشن بشود خب آن موقع باید برگردیم اما تا وقتی یقین داریم حکم هم همین را اقتضا می کند که بر اساس یقین حرکت کنیم ما نسبت به مطالبی که به شما گفتیم، روی مطلب خودمان چون یقین داشتیم ایستادیم و الان هم یقین ما زائل نشده است پس شما بر خلاف آن چه که ما گفتیم عمل کردید، هنوز یقین ما زایل نشده که بخواهیم از آن مسئله دست برداریم.

همین حرف را ما الان رفقا با هم داریم نسبت به راه و مسیری که برای ما تعیین شده است ما یقین داریم مسیر اولیای خدا است و پیروی از دستورات اولیای خدا بر اساس مبانی که از آنها به ما رسیده است، بر آن اساس. تا وقتی یقین هست انسان باید اطاعت کند وقتی یقین از بین رفت جای خود را به مطلب دیگری تغییر داد خب آن موقع انسان تکلیف دیگری دارد، آن موقع انسان مسئله ی

دیگری را باید در نظر بگیرد به مقتضای یقین خود در آن موقع. و این اصل اساس در زندگی است آن
حجر

اساسی و آن محور اساسی در همه حرکت‌های شخصی و اجتماعی باید بر این اساس باشد. تا وقتی انسان نسبت به یک مسئله اطمینان دارد نباید از اطمینان خودش دست بردارد و نباید هم دریچه قلب خود را به روی مطالب دیگر ببندد، نه این هم غلط است. همیشه انسان باید از مسائل و مطالب دیگر استقبال کند و مطالب را بشنود.

این که من الان در اینجا به ضرس قاطع دارم با شما صحبت می‌کنم به جهت این است که حال و هوای من همیشه این طور بوده، من در زمان خود مرحوم آقا به مرحوم آقا تعصب نداشتم چون آقا است پس بنابراین هر چه می‌گوید باید قبول کرد و کسی دیگری هم نباید باشد و این شخصیت در این قالب همین است و جز این نیست، نخیر! بنده تعصب نداشتم حالا دیگران بودند و در حال و هوای خودشان اطلاع ندارم، هر کسی با خدای خودش حساب و کتابی دارد تکلیفی دارد، بنده این طور نبودم پیش مرحوم آقا نسبت به بعضی از کارهایی که انجام می‌شد بنده اعتراض داشتم و ایشان جواب بنده را می‌دادند، می‌گفتم این قضیه. و در بعضی از موارد ایشان مسئله را به یک نحوی تأیید می‌کردند. این همیشه حال من بود و از این نقطه‌ی نظر هم می‌دیدم ایشان تأیید می‌کنند، نه این که حالا این یک مسئله‌ای ....، شاید این مطلب از نقطه نظر دیگران یک نوع آزادی غیرصحیح و یک نوع حریت غیرمسئولانه در قبال مسائل سلوکی تلقی می‌شد یا بشود اما علی کل حال بنده این طور بودم و تأیید ایشان را هم می‌دیدم نه این که فقط مسئله صرف برداشت شخصی من بود و در خیلی از موارد هم می‌دیدم نظر ایشان با نظر من مخالف است ولی در عین حال ایشان می‌گفتند با این که مسئله این طور است شما این طور عمل بکن یعنی مسئله این طور است و ما هم قبول می‌کردیم یعنی در مسائل اجتماعی ..... و من می‌دیدم که ایشان نظرشان غیر از آن است که ابراز می‌کنند و وقتی من صحبت می‌کردم ایشان می‌فرمودند در عین حال شما این کار را انجام بده، خوب این مشخص است که یک دیدگاه دیگری در این جا حاکم است ولی بنده همین طور بودم الان هم همین طور هستم یعنی هیچ مسئله تفاوتی در این جا نکرده و راجع به این قضیه حکایات بسیار زیادی هم داریم خیلی در زمان حیات ایشان، این مسئله خیلی مورد ابتلا بوده که انسان همیشه کارش را بر اساس اطمینان و بر اساس یقین می‌بایست انجام بدهد و از روی فهم و از روی ادراک باید مطلب را انجام بدهد و خود ایشان نسبت به مرحوم آقای حداد چه مسائلی را داشتند بماند.

علی کل حال این دأب بنده بوده ما هم نسبت به ایشان و مرام ایشان یقین داشتیم مطمئن بودیم الان هم مسئله همین طور است در عین حال به هیچ وجه ما عنوان نمی‌کنیم که حق با مبانی ما

در غیر از این جا نیست، نخیر! احتمال داد هزار جا، ده هزار جا، صد هزار جا، افرادی اشخاصی گروه‌هایی شعبی مللی شخصیت‌هایی وجود داشته باشند که بهتر از ما ادراک کنند و بهتر از ما بفهمند اما ما به این مطالب نرسیده‌ایم و تا وقتی که بر مبنای خود یقین داریم موظف و مکلف هستیم که از این مبانی متابعت کنیم این است و به هیچ وجه مسئله این طور نیست که مثلاً تصور بر این بشود که انحصاری در این جا قائل هستیم و غیر خود را طرد و نفی می‌کنیم اگر هم شخصی این مطلب را بگوید مسئله بر عهده خود او است دیدگاه ما نسبت به مطلب همین است که عرض شد.

اما یک نکته است و آن این که در محدوده اطلاعاتی که ما داریم بهتر از این مبانی را پیدا نکردیم این مسئله است در محدوده شعور و فهم و معرفتی که ما داریم، از این مبانی که خدای متعال به واسطه بزرگانیش در اختیار ما قرار داده است ما [بهتر] پیدا نکردیم ما پیدا نکردیم. امروز در ضمن گفتار و کتابی که در جلد دوم عنوان بصری بود داشتم می‌نوشتم، راجع به ضرورت اتخاذ استاد کامل و متابعت از دستورات استاد کامل رسیدم این جا را می‌خواستم یک قدری توضیح بدهم و شرح بدهم یک تکه‌ای از مقدمه رساله لب اللباب مرحوم آقا من ذکر کردم، خیلی برای من .....، با این که من بارها این را خواندم ولی نمی‌دانم چرا این دفعه این قدر جالب بود و خیلی جذب کرد مرا، راجع به مرحوم آقای مطهری ایشان صحبت می‌کردند، راجع به اولیای خدا که آنها بعد از رسیدن به مبانی علمی و درجات عالی علم، مثل مرحوم صدرالمآلهین که از نقطه نظر فلسفه و فهم و ادراک و تجرد عقلی به بالاترین مراتب تجرد عقلی و کمال عقلی رسیده بود چه طور بزرگان از علم و فقها حالا چه برسد به سایر افراد مردم که اصلاً آنها وارد در مسائل علمی نیستند و به مسائل دنیوی و حرفه‌های دنیوی خودشان را مشغول کردند چه برسد به آنها اینها بعد از گذراندن از دوران‌های ممتد ممارست علمی و فقهاتی و فلسفی و تفسیری تازه یاد مسائل خودشان می‌افتند و یاد نقائص خودشان می‌افتند و یاد خلأهای وجودی خودشان می‌افتند و یاد بیچارگی‌های خودشان و یاد بدبختی‌های خودشان و یاد درماندگی‌های خودشان می‌افتند و به دنبال چاره از این در به آن در، از این شهر به آن شهر، دنبال یکی می‌گردند که بیاید درد آنها را دوا کند بزرگان طریق که اینها وارد مسائل سیر شدند اکثر اینها پس از گذراندن از مراتب و مراحل علمی بوده نه از ابتدا.

مرحوم آخوند ملا حسین قلی بعد از رسیدن به مقام اجتهاد و اینها بوده مرحوم سید علی شوشتری پس از رسیدن به مرجعیت و فتوا و مقام استنباط بوده مرحوم شیخ مرتضی انصاری پس از حیاضت مرجعیت و اینها بوده مرحوم سید علی قریشی پس از اینها بوده مرحوم قاضی بعد از اینها بوده

مرحوم سید احمد کربلانی، مرحوم ..... اینها را همه را بیان می کردند البته گوشه‌ای از این افراد را. بعد این جمله خیلی برای من جالب بود که وقتی راجع به مرحوم آقای مطهری رحمت الله علیه می‌رسند، ایشان می‌فرمایند ایشان پس از گذراندن مراتب علمی و فقه‌ای و تفسیر و فلسفه و تدریس و تحقیق و خطابه و بیان و تألیفات کدایی، تازه متوجه مسائل درونی و خصوصیات و نقائص وجودی خودش شد و در ارتباط با این راه و گذاردن بار خودش در حریم ولایت، خصوصیات وجودی و آثار روحی این راه در وجود ایشان، به صورت پرهیز از اهل دنیا معلوم می‌شود تا حالا با اهل دنیا محشور بوده به صورت پرهیز از اهل دنیا و عالم غرور و به صورت ورود در خلوات و در جلوات و ذکر و فکر و مؤانست با اولیای الهی، اینها در وجود ایشان و تبدل افکار و خصوصیات نفسانی ظهور کرد.

خب ببینید مسئله شوخی نیست من این مطلب را وقتی که نقل کردم در ذیلش گفتم مرحوم مطهری از بزرگان علم و فلسفه و فقه و اینها بوده، حتی خود بنده هم پیش ایشان قسمتی از فلسفه‌ی صدرالمتألهین را درس گرفته بودم و از مطالب ایشان استفاده می‌کردم اما این چه مطلبی بود که با وجود این سعه علمی و قدرت فکری و تبیین مسائل و مشکلات دینی و کلامی و موشکافی در مسائل اجتماعی و معرفتی ابعاد مختلفه اسلامی، مبانی اسلامی، ایشان بلند می‌شود سراغ مرحوم آقا می‌آید، برای چه؟ اگر این در وجود خودش احساس غنا می‌کرد دنبال ایشان می‌آمد؟ اگر او با این سعه علمی خودش احساس استقلال و ثبات می‌کرد برای چه دیگر دنبال مرحوم آقا بیاید؟ برای چه؟ ایشان کارش به جایی رسیده بود که حتی منبری را که می‌رفت از مرحوم آقا اجازه می‌گرفت، بنده خودم حضور داشتم، اجازه می‌فرمایید من در مسجد الجواد منبر بروم یا منبر آن‌جا را ترک کنم؟ مگر ایشان کسی بود به کسی حرف بزند؟ مگر ایشان کسی بود که در دنیا کسی را قبول داشته باشد؟ کسی که می‌آید از مرحوم آقا اجازه می‌گیرد که اگر شما بفرمایید مسجد الجواد منبر بروم اگر نه بروم، مرحوم آقا می‌فرمودند نه! منبر آن‌جا را بروید. قشنگ همه‌ی اینها یادم است همه در ذهنم است ولی فلان‌جا نروید اسم بردند، با فلان افراد معاشرت نکنید، چه کسی همچنین حرفی را می‌زند؟ یک چیزی فهمیده که دارد می‌آید سراغ آقا! اگر نفهمیده که نمی‌آمده. آن چه بوده قضیه؟ آن سر این مطلب چیست که این‌جا را برای شفای دردهای خود و تسلی آلام خود و رفع نقائص خود این‌ها را یافته است؟ آن عبارت از چیست؟ همان بروز و ظهور شخصیت عرفانی در مرحوم آقا که به واسطه او ایشان توانست خود را از آن خصوصیات و از آن مسائل بیرون بیاورد و مطالبی در آن‌جا هست و مسائلی هست که شاید ان‌شاءالله اگر خواست خدا باشد بنده در آن‌جا ذکر می‌کنم.

این مسئله است. خوب حالا ما بیاییم خودمان را جای دیگران بگذاریم جای این افرادی که اینها اهل لذت هستند، الان، در این جا در آن جا در این شهر در آن شهر، اهل لذت و بگير و بخند و مجالس و عیش و نوش و اینها، می توانیم یا نمی توانیم؟ کسی دست و پای ما را نبریده! کسی ما را به این جا نبسته، می توانیم می رویم، هان؟ آیا آنها عقلشان از ما بیشتر است و ما نسبت به آنها کودن هستیم؟ نخیر این طور نیست، بعید نیست ما از نقطه نظر عقلی و فهمی بیش از آنها باشیم، کی گفته آنها عقلشان بیشتر از ما است؟ فهم ایشان بیشتر از ما باشد؟ قوهی درآکه آنها بیشتر از ما باشد؟ کی گفته؟ مسائل را بهتر بفهمند؟ مسائل ریاضی را بهتر بتوانند حل کنند؟ چه کسی یک همچنین حرفی زده؟ آن بزرگانی که پا به عرصه عرفان گذاشتند از نقطه نظر قوای عقلی اگر از بقیه بالاتر نبودند پایین تر نبودند، در حل مسائل ریاضی بسیاری از این بزرگان از اقران خودشان در دنیا جلوتر بودند نه این که عقب تر باشند، به عبارت دیگر کسی را از خانه فراری نداده بودند که بیاید وارد عرفان بشود یا از ده و قریه بیرون نکرده بودند، اینها افرادی بودند که خودشان از نقطه نظر مغزهای متفکر در سطح اول مغزهای دنیا قرار داشتند، همچنین مسئله به راحت هم چیز نیست، التفات کردید! نه این طور نیست که عقل های آنها بالاتر باشد آیا لذتی را که آنها درک می کنند ما آن لذت را درک نمی کنیم؟ نه اتفاقاً بهتر هم می فهمیم، کی گفته؟ یعنی فقط آنها لذت می برند و کسی دیگر نمی برد؟ نه آقا! این حرف ها [نیست]. پس این چه مطلبی است که یک عده می آیند آن مسیر و طریق را انتخاب می کنند برای گذران زندگی خودشان و گذران این دنیا؟ بعضی می آیند این طرف را انتخاب می کنند؟ این چه قضیه ای است؟ یک مطلب بیشتر نیست و آن این است که اگر قرار است عقلی وجود داشته باشد در این طرف است نه در آن طرف. اگر قرار باشد فهمی باشد این طرف است نه آن طرف، آن طرف نیست.

موسی بن جعفر علیه السلام داشتند در مدینه از جایی می گذشتند، دیدند دارد صدا می آید، صدای لهو و لعب و اینها دارد می آید، یک شخصی کنار در ایستاده بود، بزن و بکوب و آن موقع مجالس ... حضرت فرمودند این جا خانه کیست؟ گفت خانه ی بشر است حضرت فرمودند او بنده است یا آزاد؟ گفت آقا آزاد است، منزل و دم و دستگاهش را ببینید، آزاد است. حضرت فرمودند آزاد است که این کارها را می کند اگر بنده بود هیچ وقت این کارها را انجام نمی داد. ببینید این چه قدر عبارت عجیبی است! اگر بنده بود دست به این کارها نمی زد. وقتی که آن شخص می رود تو [ی منزل]، از او می پرسد رفتی چکار کردی؟ گفت یک کسی می گذشت از این جا، گفت این جا سر و صدا و اینها، ما [هم] قضیه را برای او شرح دادیم، گفت اگر این بنده بود این کارها را انجام نمی داد. چنان این کلام

اثر کرد در نفس بشر که یک مرتبه دوید بیرون به دنبال حضرت پابره‌نه، همین طوری که در مجلس بود دوید، به او می‌گویند بشر حافی برای همین می‌گویند، آمد دنبال و همه را ول کرد و شد از عرفای بزرگ، شاگرد مکتبی. حالا عقلش را از دست داد این بشر؟ مغزش را از دست داد؟ یا نه تازه مغز به دست آورد و تازه عقل به دست آورد و تازه متوجه شد که تا به حال دیوانه بوده خُل بوده مچل بوده گیج بوده.

این جا است که ما می‌گوییم اگر قرار بر این باشد که جای دیگر باشد خب ما برویم، برویم ببینیم. یک روز یکی از این رفقا آمده بود در این جا، مدتی قبل، و راجع به بعضی از مسائل صحبت داشت راجع به بعضی از قضایا صحبت داشت صحبت ما به این جا رسید، من به ایشان عرض کردم که آقا شما در ارتباط با این مسائلی که دریافتید تا چه حد خود را در قبال این مسائل ثابت و مستقیم و پابرجا می‌بینید؟ تا چه حد؟ آیا شما حاضرید این مطالبی را که به دست شما دادند از شما بگیرند و فرض کنید که ثروت یکی از ثروتمندان معروف طهران، ایران را فرض کنید که به شما بدهند؟ فرض کنید که حالا من باب مثال یک ثروت زیاد، بگویند چند میلیارد که خب [اگر] کسی داشته باشد تا آخر عمر راحت است، این قدر حالا. سابق می‌گفتند فلان شخص میلیونر است، سابق در زمان شاه ما کوچک بودیم می‌گفتند فلانی میلیونر است یعنی دیگر کارش تمام است حالا دیگر اصلا میلیون به حساب نمی‌آید، فرض کنید چند میلیون، گفت نه! من حاضر نیستم حاضر نیستم، گفتم جدی می‌گویی؟ گفت بله این را جدی می‌گویم، در نفس خودم وقتی که مراجعه می‌کنم می‌گویم حاضر نیستم که آن‌چه را که به دست آوردم در مکتب مرحوم آقا در ازای چند میلیارد بپردازم، نمی‌کنم. ولو این که آدم خوبی هم باشم نماز بخوانم روزه بگیرم، همین، نماز و روزه عادی، همین اسلام ظاهری، همین که مردم به آن معتقد هستند، به همین مقدار، گفت نه! به نفس خودم مراجعه می‌کنم می‌بینیم مسئله این طور نیست.

گفتم حالا بیاییم یک قدری بالاتر، گفتم آیا شما حضری این موقعیت و شخصیت و مسئولیتی که من باب مثال یکی از مراجع دارد، به اصطلاح این دفتر و دستک و بیا و برو و این حساب و کتاب، اسم بردم فرض کنید که آقای فلان، آیا حضری بدهی این را که داری و الان شما را جبرائیل امین بر آن رتبه بنشانند؟ جا را عوض کند، گفت امکان ندارد. خودش هم وارد است دیگر، خودش هم به خم و چم مسائل اطلاع دارد، گفت نه این را هم نمی‌دهم، گفتم راست می‌گویی؟ گفت بله، این را هم نمی‌دهم. گفتم از این بالاتر فلان شخص که الان به زهد و تقوا و ورع و مکاشفات مثالیه و ارتباطاتی

که می‌گویند و ما اطلاع نداریم و مسائل دیگر که معروف است و مشهور است و بیا و برو دارد و افراد
و .... یعنی

حالا یک پله بالاتر، آیا حضری جایت را با او عوض کنی؟ گفت نخیر این هم حاضر نیستم. گفتم هان! داریم کم کم می‌رسیم داریم کم کم می‌رسیم به آن نقطه‌ای که ارزش خودت را بیایی، تو الان داری ..... و راست می‌گفت این‌طور نبود که بخواهد حالا جلوی من ..... یعنی در مقام این بود که خودش را ارزیابی کند و بسنجد و هر جا که می‌بیند دارد می‌زند آن‌جا را بگیرد، گفتم هر جا دیدی شک برایت پیدا شده بگو و برایت خلاصه دارد نقطه .... تا این‌جا را گفت نه، نه هیچ کدام را می‌بینم نفسم نمی‌پذیرد، به هیچ وجه، رساله و دفتر و توضیح المسائل و نمی‌دانم چی چی و بیا و برو و وجوهات و چیز و اینها، نه آن را نمی‌روم، میلیاردها به من بدهند فلان کنند، نه! آن‌که از اول می‌گفت گذاشته بودیم کنار، می‌گفت نه. خب گفتم پس بنابراین رسیدی به جایی که در آن‌جا هیچ جاذبه‌ای جز خود خدا در آن‌جا مطرح نیست، نه پول در آن‌جا مطرح است نه شخصیت در آن‌جا مطرح است نه حضرت آیت الله، آیت الله العظمی و الکبری، هیچ چیز این‌جا مطرح نیست، نه جناب رئیس و وکیل و فلان، نه جناب حضرت کذا و مولانا العظیم الاعظم، هیچی هیچی از اینها مطرح نیست نه مکاشفات مطرح است نه ارتباطات مطرح است نه پیشگویی کردن‌هایی که چه بسا خلاف واقع درمی‌آید و قلبی تمام می‌شود، نه اینها مطرح است، هیچ چیزی مطرح نیست و نیست و نیست فقط خودش در آن‌جا مطرح است رسیدی به این‌جا یا نه؟ حالا بفهم کجا آوردنت! حالا بفهم! این را از دست نده.

مرحوم آقا به یکی از رفقا که خدا حفظش کند و بسیار مرد، مرد غیور و از رفقای بسیار با حمیت و با غیرت و خوش فهم و متوجه، فرموده بودند فلانی! در همین مسائل نشر آثار ایشان بوده و داشته زحمت می‌کشیده در انتشار و ترجمه و فلان و آثارش، فلانی مبادا در مقابل این کارهایی که انجام می‌دهی به کمتر از خودش بیای نفست را قانع کنی که هر چه به پایین‌تر از این باشد باختی! عین عبارتش بود، یعنی مرحوم آقا می‌فرمودند فقط خودش را در نظر داشته باش، بگویند آقای فلان مسئولیت فلان را دارد باختی، بگویند آقا به تو فرض کنید که فلان مقام را می‌دهیم باختی، بگویند فرض کنید که فلان موقعیت اجتماعی را می‌دهیم باختی، بگویند به تو مسائل معنوی می‌دهیم کرامات می‌دهیم فلان می‌دهیم همه را باختی باختی باختی باختی، هر چه، چه دنیوی چه اخروی، فقط و فقط باید بگویی من آن را می‌خواهم والسلام، هیچی دیگر نمی‌خواهم. این مکتب است این مکتب را شما بروید پیدا کنید بیاید به من نشان بدهید، بروید بگردید.

در شب چهارم فوت مرحوم آقا، بنده صحبت کردم و خدمت رفقا عرض کردم که رفقا! بنده به سهم خودم می‌گویم البته کسی نیستم کاره‌ای نیستم ولی رفقا از باب محبتی که به ما دارند گفتند ما

م

حرف بزینم، بنده در آن شب گفتم که رفقا! پدر ما از دنیا رفت ولی خدا از دنیا نرفته، خدا همان خدا است که در همان موقع بوده الان هم همان است، بروید در دنیا بگردید هر مکتبی را که نزدیک تر به مکتب ایشان دیدید به همان مکتب بگروید و به هر شخصی که احساس کردید دست شما را می گیرد بگیریید که اگر این کار را نکنید خلاف شرع کردید و کفران نعمت کردید. بنده همین حرفها را زدم. خیال نکنید که حالا کسی این جا می گوید که باید بیایید، البته بنده به سهم خودم می گفتم حالا دیگر هر کسی یک حساب و کتابی دارد الان هم همان است همان حرف را الان هم می زنم همه ی ما برویم بگردیم همه ی ما این طرف برویم آن طرف برویم، ممکن است فردی باشد که نزدیکی یا در آن مسیر اما این اطمینانی که الان نسبت به این جا برای ما پیدا شده این اطمینان یک نعمت الهی است که کم گیر کسی می آید، مسئله این نیست.

یک مطلبی را رفقا خیلی می آیند از ما سوال می کنند، می گویند خب آقا حالا خدا ما را بینا کرده تکلیف بقیه چیست؟ خب به تو چه مربوط است که تکلیف بقیه چیست؟ مگر بنده وکیل خدا هستم یا قیم بر افراد هستم؟ خدا به تو نعمت داده بگیر و بقاپ، منتظر این نشو. چرا به بقیه نداده؟ نداده که نداده به من چه مربوط است که نداده؟ به تو داده یا نداده؟ تو به فکر دیگرانی؟ به فکر این هستی که دیگران نصیب ندارند؟ به تو چه ربطی دارد؟ دیگران خب بیایند حسابشان ..... اگر صحبت به دیگران می رسد با دیگران هم صحبت داریم. شما که الان برایت این مسئله روشن شده و الان این نکته روشن شده، بیا الان شکر خدا را انجام بده و برو، معطل نکن. هی در این فکر نباش که چرا پس آقا ....؟ چرا از این نعمتی که ما گیرمان آمده به فلان کس ندادند؟ چرا ندادند؟ همین حرفها نگفت می دارد به تو چه مربوط است که ندادند؟ تو گرسنه ای ظرف غذا و پلو هم گذاشتند جلوی تو، بخور هی نگاه کن بگو چرا به آنی که در آن کشور است نیست؟ خب بابا نخوری الان می آیند می خورند، بخور از این غذا و سیر شو، این غذا را خدا در اختیار تو گذاشته دیگر. این نعمت را به تو داده دیگر، الان چشم تو را به این مسائل باز کرده.

مرحوم آقای حداد خیلی از این عبارات حافظ [را می خواندند] می فرماید صوفی ابن الوقت باشد ای رفیق / نیست فردا گفتند شرط طریق. ابن الوقت یعنی کسانی که در هر لحظه، یک مسئله ای که موافق با منافعشان است همان را فوری می گیرند معطل نمی کنند. چطور شد در قضایای بازار و این حرفها، بشینیم دست روی دست بگذاریم یک معامله می خواهد انجام بشود، چرا این معامله را من بکنم دیگری نکند؟ صبر کنم یک قدری چرتکه بیاندازم استخاره بکنم، نه آقا می پریم شش تا پر هم

درمی آوریم فوری مسئله را بگیریم و ترتیب بدهیم اما حالا در قضیه عرفانی که شده .....، اینها همه چیست؟ بیکاری بنده و سرکار است. لذا باید در این جا باید قدر دانست.

امام سجاد علیه السلام در این جا می فرماید، فیا من ربانی فی الدنیا بإحسانه و تفضله و نعمه، ای کسی که مرا در این دنیا به احسان خودت بینا کردی تربیت کردی رشد دادی فهم را به من دادی این بینش را به من دادی این بینشی که الان پسر خاله‌ی من محروم است عمه من محروم است، نه بنده شخصی دارم عرض می‌کنم، نوعی، همه‌ی این فامیل من محروم است برادر من محروم است اقوام من محرومند شریک‌های کاری من محروم هستند همسایگان ما محروم هستند مردم کوچه و بازار محرومند مردم کشور و سایر کشورها محرومند. خدایا این تربیتی که تو الان نصیب ما کردی و این هدایتی که به آخرت کردی که حالا که من شما را در دنیا تربیت کردم منتظر عفو و رحمت من هم در آخرت باشید. این دو جنبه، تربیت در دنیا ارتقاء رشد عقلی و رسیدن به رشد [و] کمال عقلی و تجرد و جود و از آن طرف بشارت به رحمت و مغفرت و غفران و نعمات اخروی پروردگار، این دو جهت، شده معرفتی یا مولای، باعث شده که من تو را بشناسم و این معرفت من دلیل به تو باشد یعنی چون من تو را به این شناختم، به این تربیت و به رشد و به کمال و بشارت به آخرت و این مسائل شناختم، این دلیل من شده که سراغ تو بیایم و دیگر سراغ کسی دیگر نروم، این مسائل باعث شده که من بار خود را در غیر از این جا نیاندازم این رشد فکری و مطالبی که بنده در وجود خود مشاهده می‌کنم باعث شده که من، فقط و فقط توجه به تو داشته باشم و رو به سوی غیر تو نگردانم این باعث شده، دلیل ما برای پروردگار چیست؟ به چه دلیل ما سراغ خدا می‌رویم؟ به چه دلیل ما سراغ زید و عمر و بکر و غیر از اینها نمی‌رویم؟ به چه دلیل ما به دیگران توجه نمی‌کنیم؟

بارها این قضیه را مرحوم آقا رضوان الله علیه بیان می‌کردند، در یکی از جنگ‌ها پیغمبر رفته بودند کناری استراحت کنند کنار یک درختی، یکی از مشرکین وقت را غنیمت [شمرد،] عجب! رسول خدا رفته کنار، فوراً با شمشیر آمد، الان مسئله را تمام می‌کنیم آمد شمشیر را بلند کرد که بزند به سر پیغمبر، گفت یا محمد چه شخصی تو را از من می‌تواند حفظ کند و نگه دارد؟ کی می‌تواند نگه دارد؟ حضرت فرمودند خدا! اصلاً هیچ تکان هم نخوردند سرشان را بلند کردند گفتند خدا، این آمد که شمشیر را بزند و بگوید که حالا خدا را به تو نشان می‌دهم، یک مرتبه باد آمد و پایش لغزید و خورد

زمین، پیغمبر زود شمشیر را برداشتند گفتند کی می تواند تو را از دست من نجات بدهد؟ این من من کرد، گفت بگو خدا، من که به تو یاد دادم، آن هم گفت خدا، شهادت آورد و همان جا مسلمان شد و

پیغمبر هم شمشیر را به او دادند، من که به تو یاد دادم چرا نمی گویی؟

ببینید! این اخلاق اخلاق عجیب و واقعا .....! انسان وقتی که این مطالب را می بیند یک [همچنین قضیه ای] کافی است که یک طلبه علوم دینی، یک عالم اسلامی این روایت را از کتاب ببیند، این برای کل زندگی او دیگر کافی است. یعنی من واقعا تعجب می کنم که چطور ما در مقابل این علوم الهی، اسم علم به چیزهای دیگر بگذاریم؟ مسائل دیگر بگذاریم؟ دو دوتا چهارتا، سه چهارتا دوازده تا، این هم شد علم؟ واقعا عجیب است! انسان وقتی که نگاه می کند و می بیند که چطور این اولیای الهی آمدند و بی پرده دارند حقایق را برای انسان می ریزند و انسان هی سرش را می آورد پایین، هی ما ندیدیم هی ما ندیدیم هی ما ندیدیم و این قضیه.

امام سجاد می فرماید خدایا من بی خود که به طرف تو نیامدم من این چیزها را دیدم از هنگام طفولیت این بودم این بودم این بودم تو این طور کردی تو این طور کردی، در تحت یک همچنین تربیتی ما را وارد کردی.

در مسائلی که پیش آمده بود از زمان بعد از زمان مرحوم آقا رضوان الله علیه و قضایا، بسیاری از افراد این مطلب را یک بار مطرح می کردند، آقا مگر مثل شما هم نبودند؟ چطور شما این مطالب را می فهمی؟ گفتیم **ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ**، ما می فهمیم و باید عمل کنیم حالا ما بقیه را نمی دانیم، هر کسی یک وظیفه ای یک مسئولیتی دارد، خب کاری نداریم به کسی، ما اصلا به کسی کار نداریم، ما که می فهمیم عمل می کنیم به کسی هم کاری نداریم. وقتی انسان یک چیزی را می فهمد خب این منت الهی شامل حال او شده و لطف الهی شامل حال او شده خب البته باید دعا کند که این لطف شامل همه هم بشود از این نعمت هم دیگران بهره مند بشوند اما نباید در این قضیه بایستد چرا آن جا نشد؟ چرا آن جا نشد؟ چرا آن جا نشد؟ بابا قسمت تو که شده همین را بگیر و برو دیگر، معطل دیگر نکن، این جا است که انسان همه دریچه ها را به روی خود بسته می بیند و فقط یک دریچه را باز می بیند و آن دریچه دریچه عالم رُوح و ریحان و عالم تجرد و عالم ولایت است. تمام عوامل را به روی خود بسته می بیند فقط عالم طمأنینه و سکونت و عالم انس را باز می بیند. تمام اتکاها را پوچ و خیالی می داند فقط اتکا را این می داند.

یکی از رفقا و دوستان ما، نسبت به درس و این حرف ها خب خیلی قوی بود و مجد بود و جدی بود و این حرف ها، بارها به من می گفت که آقا ما یک نحوه دیگری، یک کار دیگری بکنیم به عبارت دیگری طرحتی نو دراندازیم و بیاییم و چه بکنیم و برویم و با این مسائل امروز و خلاصه بپردازیم

کارهای خلاصه خارج از کارهای مسائل طلبگی، طلبه بود، در این جا برویم فلان کار را بگیریم در آن جا برویم فلان کار را بگیریم من دیدم این دارد از محدوده فکری خودش و محدوده مسائل خودش دیگر دارد کم کم بیرون می آید، یک مقداری نصیحتش کردیم که آقا جان خداوند به شما استعداد داده، باید این استعداد را در راهش مصرف کنی، شما الان داری بیراهه می زنی فلان می کنی، دیدیم نه! نمی خواهد نسبت به این مسائل پایبند باشد و بعد خلاصه یک مطالب دیگری. هنوز چند صباحی از فوت مرحوم آقا نگذشته بود که یک مرتبه مبتلا شد مبتلا و تمام، تمام شد تمام شد پرونده بسته شد.

مگر عالم تقدیرات به دست ما است؟ مگر ما برای خدا تکلیف تعیین می کنیم؟ مگر ما تکلیف تعیین می کنیم؟ چو باید سرانجام بر خاک رفت / خوشا آن که پاک آمد و پاک رفت. مهم این است که انسان از این بینش هایی که نصیب او شده استفاده کند و بگیرد و پیگیری کند و دنبال کند و ول نکند و شل نگیرد و عبث نگیرد و به هرچه هرچه نگذرانند به هر مقدار که عمل کرد مسئله را بُرده و به نتیجه رسیده، به هر مقدار که عمل نکرد خودش ضرر کرده است. ره چنان رو که رهروان رفتند.

ان شاء الله امیدواریم خداوند متعال توفیق بیش در مسائل و عمل بر طبق آن را به ما عنایت کند و این چند روز عمری را که به ما عنایت کرده است این چند روز را در راه رضای خودش صرف کند نه به آن امور عادی و مسائل باطلی که آن مسائل را همه به آن مبتلا هستند.

اللهم صل علی محمد و آل محمد